

აკრძალული იურიდიული ლიტერატურა
წიგნი IV

სერგი ჯაფარიძე

საქართველოს რესპუბლიკის სახელმწიფო საკონსტიტუციო კომისიის
წევრი

საქართველოს რესპუბლიკის დამფუძნებელი კრების წევრი
თბილისის სახელმწიფო უნივერსიტეტის იურიდიული ფაკულტეტის
დოცენტი

სამოქალაქო პროცესი

ზვიად კორძაძის გამომცემლობა
თბილისი
2020

სამეცნიერო რედაქტორები:

ზვიად კორძაძე

ქართულ-ამერიკული უნივერსიტეტის ასოცირებული პროფესორი, კორძაძის საადვოკატო ბიუროს მმართველი პარტნიორი, ადვოკატი

თორნიკე ნემსწვერიძე

სამართლის მაგისტრი (თსუ), კორძაძის საადვოკატო ბიუროს იურისტი

სერიის სარედაქციო კოლეგია:

გიორგი დავითაშვილი

იურიდიულ მეცნიერებათა დოქტორი, თსუ-ის იურიდიული ფაკულტეტის პროფესორი

ნანა ჭილაძე

სამართლის დოქტორი, თსუ-ის იურიდიული ფაკულტეტის პროფესორი

მარინა გარიშვილი

სამართლის დოქტორი, თსუ-ის იურიდიული ფაკულტეტის ასოცირებული პროფესორი

ქეთევან ერემაძე

სამართლის დოქტორი, ილიას სახელმწიფო უნივერსიტეტის სამართლის სკოლის პროფესორი

გოჩა ფერაძე

სამართლის დოქტორი, თსუ-ის იურიდიული ფაკულტეტის ასოცირებული პროფესორი

ნინო ბოგვერაძე

სამართლის დოქტორი, ქართულ-ამერიკული უნივერსიტეტის პროფესორი, ადვოკატი

ჯაფარიძე ს., სამოქალაქო პროცესი, აკრძალული იურიდიული ლიტერატურის სერია, წიგნი IV, **8. კორძაძისა და თ. ნემსწვერიძის რედაქტორობით**, თბილისი, 2020, 301 გვ.

წიგნი პირველად გამოიცა 1926 წელს

© სერგი ჯაფარიძე, 2020

© ზვიად კორძაძის გამომცემლობა, 2020

ISBN 978-9941-8-2281-0

სერგი ჯაფარიძის სამოქალაქო პროცესის სახელმძღვანელოს გამოცემისათვის

აკრძალული იურიდიული ლიტერატურის სერიის მეოთხე წიგნი არის 1926 წელს, სერგი ჯაფარიძის მიერ გამოქვეყნებული საუნივერსიტეტო სახელმძღვანელო - „სამოქალაქო პროცესი“. დოცენტ ჯაფარიძის დასახელებული წიგნი პირველი სახელმძღვანელოა, რომელიც თბილისის სახელმწიფო უნივერსიტეტში შეიქმნა სამოქალაქო საპროცესო სამართლის მიმართულებით. ნაშრომი ეფუძნება კომპარატივისტულ მეთოდს, რითიც ავტორმა შეძლო სტუდენტებისა და პრაქტიკოსებისათვის მიენოღებინა ინფორმაცია არა მხოლოდ ადგილობრივი რეგულაციების, არამედ საზღვარგარეთის ქვეყნების საკანონმდებლო პრაქტიკის შესახებ და, ამასთანავე, წიგნში მოცემულია შესაბამისი თეორიული ანალიზი. როგორც ჩანს ავტორი წიგნზე მუშაობისას აქტიურად იყენებდა არა მხოლოდ საკანონმდებლო მასალას, არამედ სამოქალაქო საპროცესო სამართლის სფეროში შექმნილ სამეცნიერო ლიტერატურას როგორც ფრანგულ, ასევე, რუსულ ენაზე (მათ შორის, რევოლუციამდელ რუსულ ლიტერატურას). აღსანიშნავია ისიც, რომ გარკვეულწილად წიგნში ვხვდებით კრიტიკულ მოსაზრებებსაც, სადაც ავტორი აკრიტიკებს საბჭოთა რეალობაში არსებულ ზოგიერთ რეგულაციას.

იქიდან გამომდინარე, რომ სამოქალაქო პროცესის სახელმძღვანელო გამოქვეყნდა 1926 წელს, შესაბამისად, ტექსტში მოჭარბებულად იგრძნობა იმ პერიოდისათვის დამახასიათებელი ლექსიკა, სიტყვები, წინადადებების წყობა, რომელიც დღეს შესაძლოა გრამატიკულად გამართულად არ მოგვეჩვენოს. ამიტომაც, საჭიროების შემთხვევაში, ტექსტის შინაარსის აღქმის გამარტივების მიზნით, გადავწყვიტეთ სპეციალურად დამაზუსტებელი სიტყვები ან ასოები ჩავვემატებინა ოთხკუთხა კავებში ([...]), რითაც გარჩევადი იქნება ტექსტის ავტორისეული ვერსია და სამეცნიერო რედაქტორის მიერ ტექსტის გაკვების მიზნით გაკეთებული ჩანართები. ყოველივე ამის დასარგებლოდ ორი ძირითადი არგუმენტი არსებობს:

პირველი - როგორც პროფ. აკაკი ბაქრაძე აღნიშნავდა „წიგნს აუცილებლად უნდა ეტყობოდეს ეპოქის კვალი, სურნელება, ხასიათი...“, ამიტომაც ნაშრომი პირვანდელი სახით ქვეყნდება; მეორე - იქიდან გამომდინარე, რომ უნივერსალური ტექსტოლოგიური პრინციპები არ არსებობს, მკვლევარები იმ დასკვნამდე მიდიან, რომ თანამედროვე ტექსტოლოგიური გამოცემები, როგორც წესი, ემყარება პრინციპს - „თითოეული შემთხვევა სპეციფიკურია“¹; შესაბამისად, წინამდებარე კრებულის მომზადების დროს შევეცადეთ უპირატესობა მიგვენიჭებინა ტექსტის ავთენტურობისათვის, რაც გამოიხატება 1926 წლის გამოცემის სტილის მაქსიმალურად დაცვაში.

თანამედროვე ტექსტოლოგიაში პუნქტუაციის შესწორებასთან დაკავშირებით აზრთა სხვადასხვაობაა. ზოგიერთნი მიუთითებენ, რომ ორთოგრაფიასა და პუნქტუაციას ტექსტის სემანტიკურ ელემენტებთან შედარებით, ნაკლები მნიშვნელობა აქვს და ცალსახად უნდა გასწორდეს, ხოლო მეორენი კი ამის წინააღმდეგი არიან და აღნიშნავენ, რომ ავტორისეული მართლწერა ტექსტს სპეციფიკურ, ამ კონკრეტული ავტორისათვის დამახასიათებელ ელფერს სძენს². ტექსტოლოგიური პრინციპების მიხედვით, ასევე, მიუთითებენ, რომ, „თუ პუნქტუაციას რაიმე სახის დამატებითი მხატვრული მნიშვნელობა აქვს, ვტოვებთ ხელუხლებლად, დანარჩენ შემთხვევაში კი ვასწორებთ“³. მოცემულ შემთხვევაში, ვინაიდან პუნქტუაცია მხატვრული მნიშვნელობით არ არის დეტერმინირებული, ვფიქრობთ, რომ უკანასკნელი გზა უკეთესია, ამიტომაც ის ჩასწორდა. კერძოდ, ძირითადად, პუნქტუაციის ნიშნები ჩაემატა და, ამასთანავე, ავტორისეული გადაწყვეტაც დარჩა.

¹ *წინიძე მ., გიგაშვილი ქ.*, ტექსტოლოგია, თბილისი, 2018, 32.

² *იქვე*, 40.

³ *იქვე*, 42.

ყოველივე ზემოაღნიშნულიდან გამომდინარე, ტექსტის ავთენტურობის უზრუნველსაყოფად, ერთი მხრივ, დაცულია ავტორის სიცოცხლეში გამოცემული ნაშრომის სტილი¹, და, მეორე მხრივ, გარჩევადია ტექსტში სამეცნიერო რედაქტორის მიერ შეტანილი ცვლილებები.

წინამდებარე წიგნს, დანართის სახით, ახლავს პერიოდიკაში გამოქვეყნებული რეცენზია², რომლის ავტორი ინიციალით არის მოხსენიებული - მიხ. გ-ძე. სამწუხაროდ, რეცენზიის ავტორის სავარაუდო ვინაობა ჩვენთვის უცნობია.

აკრძალული იურიდიული ლიტერატურის სერიის მეოთხე წიგნის გამოცემაში განეული დახმარებისათვის გვინდა დიდი მადლობა გადაუხადოთ საქართველოს პარლამენტის ილია ჭავჭავაძის სახელობის ეროვნული ბიბლიოთეკის თანამშრომლებს, მათ საცავში დაცული მასალების მონოდებისათვის. ასევე, აღნიშვნის ღირსი და დასაფასებელია სარედაქციო კოლეგიისა და საგამომცემლო ჯგუფის მიერ განეული შრომა.

¹ 1926 წლის შემდეგ სერგი ჯაფარიძის წიგნი განმეორებით აღარ გამოცემულა.

² *გ-ძე მიხ.*, ბიბლიოგრაფია - სერგი ჯაფარიძე, სამოქალაქო პროცესი, გვ. 175, იუსტიციის სახალხო კომისარიატის გამოცემა, გაზეთი „კომუნისტი“, 9 აპრილი, №79, 1927.

შინაარსი

წინასიტყვაობა	13
შესავალი	15
ნაწილი პირველი. სამოქალაქო სასამართლოს წყობილება	26
§1. საერთო სასამართლოები.....	26
§2. სასამართლო ერთპიროვანი და კოლეგიალური.....	28
§3. ინსტანციათა სისტემა.....	29
§4. საკასაციო ინსტანციის ორგანიზაცია	33
§5. სასამართლოს პერსონალი.....	36
1. მოსამართლედ მოსაწვევი პირის თვისებები	36
2. მოსამართლის თანამდებობაზე მოწვევის წესი.....	44
3. მოსამართლის მოღვაწეობის პირობები	49
§6. ზედამხედველობა	53
§7. მოსამართლის პასუხისმგებლობა	55
§8. სასამართლოს შინა წყობილება	56
§9. ქვემდებარეობა	60
1. ფუნქციონალური კომპეტენცია.....	60
2. ობიექტური კომპეტენცია ანუ გვარობითი ქვემდებარეობა.....	61
3. სუბიექტური კომპეტენცია ანუ ტერიტორიალური ქვემდებარეობა	64
4. ქვემდებარეობის წესების დარღვევის შედეგი	72
§10. მოსამართლის ჩამოცილება	73
§11. განსაკუთრებული სასამართლოები	77
§12. სასამართლოს დამხმარე პერსონალი.....	82
ნაწილი მეორე.....	89
§13. პროცესის სუბიექტი	89
1. თანამონაწილეობა პროცესში	90

2. მესამე პირის მონაწილეობა პროცესში	93
ა) საქმეში მესამე პირის ჩარევა დამოუკიდებელი მხარის სახით ...	93
ბ) საქმეში მესამე პირის ჩარევა დამხმარის სახით	94
გ) საქმეში მესამე პირის ჩაბმა	96
დ) საახელმწიფო დაწესებულების და საწარმოს ჩარევა.....	96
3. საპროცესო უფლებაუნარიანობა.....	97
4. საპროცესო მოქმედებისუნარიანობა	98
5. ძიების უფლება და პასუხისმგებლობა	100
6. მონაცვლეობა	102
7. წარმომადგენლობა სასამართლოში	104
8. რწმუნებულება.....	107
ა) რწმუნებულების ფორმა	108
ბ) რწმუნებულების ფარგლები.....	109
გ) რწმუნებულების მოსპობა.....	109
§14. პროცესის ობიექტი	110
I. ძიების სხვადასხვა სახე	112
II. ძიების ელემენტები.....	115
§15. წარმოების ძირითადი პრინციპები.....	118
1. სადისპოზიციო პრინციპი.....	118
2. შეჯიბრების პრინციპი.....	123
3. სიტყვიერი და წერილობითი წარმოების პრინციპი.....	131
4. უშუალობის პრინციპი.....	134
5. საჯარო წარმოების პრინციპი.....	137
6. მხარეთა თანასწორობა	139
§16. საპროცესო ვადები, სასამართლოს ხარჯები, სასამართლოს მიმართვა.....	141
1. საპროცესო ვადები.....	141
2. სასამართლოს ხარჯები	145

3. გადასახადებისაგან განთავისუფლება	149
4. მხარისათვის ხარჯების ანაზღაურება.....	151
5. სასამართლოს მიმართვა	152
ნაწილი მესამე. პროცესის მსვლელობა	155
§17. ძიების აღძვრა	155
§18. ძიების უზრუნველყოფა	158
1. უზრუნველყოფის პირობები.....	158
2. უზრუნველყოფის წესი.....	160
3. უზრუნველყოფის ფორმა.....	161
4. სასამართლოს დადგენილების გასაჩივრება	162
§19. სხდომის დანიშვნა	162
§20. მოპასუხის დაბარება, მისი გამოუცხადებლობა და ამის შედეგი	164
§21. მოპასუხის დაცვა.....	167
1. აცილება.....	167
2. პასუხი არსებითად.....	169
3. შეგებებული ძიება.....	170
§22. ოქმი	173
§23. წარმოების შეჩერება	174
§24. დამამტკიცებელი საბუთები	175
I. რის[ი] დამტკიცება არ არის საჭირო	177
II. დამტკიცების სიმძიმე	179
III. დამამტკიცებელი საბუთების წარდგენის დრო	184
IV. დამამტკიცებელი საბუთების სხვადასხვა სახე	185
1. მონმის ჩვენება	186
ა) როლის მიიღება მონმის ჩვენება	187
ბ) მონმის მიერ ჩვენების მიცემა არის საჯარო ბეგარა	188
გ) ვის არ შეუძლია მონმედ იქნეს	188

დ) მონწმის დაბარება და დაკითხვა	189
2. წერილობითი დამამტკიცებელი საბუთები	190
ა) წერილობითი საბუთების კლასიფიკაცია.....	191
ბ) წერილობითი საბუთების მოთხოვნა	192
გ) წერილობითი საბუთის შემონგება	193
3. ექსპერტიზა.....	196
4. ადგილობრივი დათვალიერება	198
V. დამამტკიცებელი საბუთების უზრუნველყოფა	200
VI. დამამტკიცებელი საბუთების დაფასება	202
§25. გადაწყვეტილების გამოტანა.....	205
1. გადაწყვეტილების იურიდიული საფუძველი	205
2. ერთ საქმეზე ერთი გადაწყვეტილება	209
3. გადაწყვეტილების შედგენისა და გამოცხადების წესი.....	210
4. გადაწყვეტილების შეუცვლელობა	213
5. დამატებითი გადაწყვეტილება.....	213
6. გადაწყვეტილების განმარტება	215
§26. გადაწყვეტილება და დადგენილება.....	216
§27. საქმის შერიგებით გათავება.....	218
§28. გადაწყვეტილების გასაჩივრება	220
1. საკასაციო ინსტანციის ფუნქციები	221
2. გადაწყვეტილების გაუქმების საფუძველი	228
3. გასაჩივრების წესი	231
4. საკასაციო ინსტანციაში საჩივრის განხილვის წესი.....	234
5. გაუქმებული გადაწყვეტილების შედეგის გამოსწორება	235
§29. დადგენილების გასაჩივრება.....	237
§30. გადაწყვეტილების კანონიერი ძალა	240
§31. გადაწყვეტილების გადასინჯვა	243

1. გადანყვეტილების გადაშინჯვა ახალი გარემოების აღმოჩენის გამო	243
2. გადანყვეტილების გადაშინჯვა ზედამხედველობის წესით	246
ნაწილი მეოთხე. სასამართლოს გადანყვეტილების ა[ლ]სრულება.....	249
§32. საერთო დებულებანი.....	249
1. ზოგიერთი გადანყვეტილების ა[ლ]სრულების სიძნელე	250
2. საბჭოთა ერთი რესპუბლიკის სასამართლოს გადანყვეტილების ა[ლ]სრულება საბჭოთა მეორე რესპუბლიკაში	252
3. უცხო სახელმწიფო სასამართლოს გადანყვეტილების ა[ლ]სრულება საბჭოთა ქვეყნებში.....	253
4. გადანყვეტილების ა[ლ]სრულების ხანდაზმულობა.....	253
5. ა[ლ]სრულების ფურცელი.....	254
6. ა[ლ]სრულების ორგანოები.....	255
7. სასამართლოს დადგენილების სისრულეში მოყვანა	256
§33. წარმოება გადანყვეტილების ა[ლ]სრულებისათვის	256
I. გადანყვეტილების ა[ლ]სრულების სხვადასხვა სახე	260
1. გადახდევინების მიქცევა ისეთ ქონებაზე, რომელიც მოვალის მფლობელობაშია.....	262
2. გადახდევინების მიქცევა მოვალის ისეთ ქონებაზე, რომელიც მესამე პირის ხელშია.....	268
3. გადახდევინების მიქცევა მუშის ხელფასზე და მოსამსახურის ჯამაგირზე	269
II. ფულის განაწილება გადამხდევ[ი]ნებელთა შორის	270
III. სასამართლოს აღმასრულებლის მოქმედების გასაჩივრება	273

ნაწილი მეხუთე. განსაკუთრებული წარმოების საქმეები.....	275
§34. ზოგადი ცნობები.....	275
§35. განსაკუთრებული წარმოების სხვადასხვა სახე	277
I. განკარგულება გარდაცვალებულის შემდეგ დარჩენილი ქონების შესახებ.....	277
II. სამედიატორო სასამართლო	280
III. ვალდებულების საგნის სასამართლოში შეტანა (დეპოზიტი).....	284
IV. აქტების ძალით სასამართლო ბრძანების გაცემა	285
V. რომელიმე პირის უგზო-უკვლოდ დაკარგულად აღიარება და შემდეგ მისი გარდაცვალებულად გამოცხადება	288
VI. იურიდიული მნიშვნელობის ფაქტის დადასტურება.....	291
VII. დაკარგულ უსახელო დოკუმენტებზე დამყარებულ[ი] უფლების აღდგენა	292
VIII. რელიგიური რწმენის გამო სამხედრო სამსახურისაგან განთავისუფლება	294
IX. საჩივარი ნოტარიუსის მოქმედებაზე.....	296
დანართი	
ბიბლიოგრაფია - სერგი ჯაფარიძე, სამოქალაქო პროცესი, გვ. 175, იუსტიციის სახალხო კომისარიატის გამოცემა (ფასი 1 მ. 50 კ.) [რეცენზია]	298

წინასიტყვაობა

ამ წიგნის შინაარსი - ეს ის ლექსებია, რომლებიც წაკითხული იყო ტფილისის სახელმწიფო უნივერსიტეტში 1925-1926 აკადემიური წლის განმავლობაში. გამოცემის მიზანია სამოქალაქო პროცესის შესწავლისათვის ხელის შეწყობა. ჩვენ მხედველობაში გვყავდა უმთავრესად ქართული უნივერსიტეტის სტუდენტობა, მაგრამ, ვფიქრობთ, ეს წიგნი სახელმძღვანელოდ გამოადგება ყველა იმასაც, ვინც საქართველოში მართლმსაჯულების სფეროში მუშაობს.

გვინდა ერთ გარემოებას გა[ვ]უსვათ ხაზი: როგორც სავაჭრო სამართალში, ისე აქაც, ჩვენ ნება მივცეთ თავს, დაგვეპირისპირები[ნ]ა, სასამართლოს წყობილებისა და წარმოების ძირითად[ი] პრინციპების ფარგლებში მაინც, საბჭოთა პროცესი უცხო ქვეყნების საუკეთესო კანონმდებლობასთან. ეს, ჩვენის აზრით, ცოტად თუ ბევრად ფართო კორიზონტს გადაუშლის ყველას, ვინც საგნის შესწავლას შეუდგება და, სხვათა შორის, საკმაოდ გააშუქებს იმას, თუ რაშია საბჭოთა პროცესის ღირსება და თავისებურება.

ჩვენში ეს გამოცემა პირველი ცდაა ამ დარგში და როგორც ასეთი, რასაკვირველია, უნაკლო არ აღმოჩნდება. მაგრამ ყოველ შემთხვევაში ჩვენ შევეცადეთ გაგვეკეთები[ნ]ა ის, რაც - ბევრ სხვა სამუშაოსთან ერთად - შესაძლებელი იყო მცირე დრო[ი]ს განმავლობაში. იმედია მომავალში სხვები უკეთ გააკეთებენ.

დასასრულ, უნდა ვსთქვათ, რომ საკანონმდებლო მასალა და იურიდიული ლიტერატურა, რომლითაც ჩვენ ვისარგებლეთ, აღნიშნული იქნება გზადაგზა თავის ადგილას.

ს. ჯაფარიძე

1926 წ. მაისის 31, ქ. ტფილისი

საგამომცემლო ჯგუფი:

გული გრიგალაშვილი

მარიამ უსენაშვილი

„ზვიად კორძაძის გამომცემლობა“

საქართველო, ქ. თბილისი, პ. ქავთარაძის ქუჩა №44, ბლოკი A,

პირველი სადარბაზო, I სართული

ტელ.: 032-2-38-03-22

<https://www.facebook.com/ZviadKordzadzePublishing/>

info@zkpublishing.ge

zkpublishing.ge

legalpublishing.ge